

PILLRET

Av Ingrid Carlberg

Norstedts, 2008

Recensent: Ibolya Kéri

Fil dr, psykolog, psykoterapeut

Kampen mellan piller och prat

"Pillret" som är skriven av DN-journalisten Ingrid Carlberg är verkligen något matnyttigt för psykologer. Boken kom ut i mars 2008 och förutom den översvallande kritiken fick den pris för "god och granskande vetenskapsjournalistik". Boken blev också en av sex svenska fackböcker som nominerats till Augustpriset 2008. Juryns motivering var:

"Med raffinerad research och ambitiös saktighet gräver Ingrid Carlberg sig ner i den mångbottnade historien om ångest och depressioner i vår tid. Kampen mellan piller och prat blir en angelägen berättelse där inga svar – vetenskapliga eller andra – är givna på förhand."

Ingrid Carlberg kom i kontakt med sjukvården och läkemedelsindustrin nästan av en slump. Hennes nyfikenhet kring piller användandet väcktes av en kvinnas öde. Med ett noggrant detektivarbete ville hon ta reda på hur användandet av antidepressiva mediciner (SSRI-preparat), diagnostisering, psykiatrisk och psykologisk behandling, samt läkemedelsindustrin hänger ihop. Hon reste jorden runt och intervjuade forskare, läkare, företrädare för patientorganisationer, före detta patienter och representanter för olika läkemedelsföretag.

Spännande beskrivning

Historiebeskrivningar kan i allmänhet lätt bli torra och långrandiga. Men "Pillret" erbjuder en spännande historieberättelse. Ingrid Carlberg nystar upp den psykiatriska och medicinska historien på ett sakligt och briljant sätt. Här blir tillbakablickarna en del av detektivarbetet och får läsaren att bli nyfiken på fortsättningen. Läsaren får inblick i många intressanta detaljer i Freuds och Krepelins privatliv vilka hängde ihop med psykiatrins utveckling i Europa. Genom psykiatrins historia kunde man följa de krafter som styrde polariseringen mellan det biologiska och psykodynamiska synsättet. Beskrivningen belyser hur kliniker och forskare betraktade kropp och själ som helt oberoende varandra. Boken ger även inblick i hur vetenskapsmän och terapeuter i dag kämpar för att få kropp och själ att bli till en enhet igen och de olika behandlingsformer som ska komplettera varandra.

Ingrid Carlberg skriver så fängslande att boken verkligen känns som en kriminalhistoria. Hon balanserar mellan de olika "mordiska" lägren, behåller den journalistiska neutraliteten, kritiserar inte, ändå lyfter fram det väsentliga och möjliggör för alla att läsa mellan raderna.

Väljer inte sida

Hon väljer inte sida, ställer bara sina frågor, undrar "hur det kommer sig", och svaren talar för sig själva. Hon ifrågasätter varken läkemedelsföretagens marknadsföringsstilar eller vissa psykoterapeuters ensidiga syn på behandlingen. Hon presenterar bara fakta, resultat från vetenskapliga undersökningar och statistik, till exempel alla miljoner och miljarder som läkemedelsindustrin tjänar på SSRI-preparat. Hon beskriver hur patientorganisationer för nya diagnoser finansieras av läkemedelsföretag eller hur vetenskapliga artiklar kan hamna i skymundan om de inte bekräftar "pillrets" effektivitet. Läsaren lämnas dock ensam för att begrunda alla påståenden, lägga ihop sanningshalten i kommentarerna med fakta eller med motparternas uttalande. Sedan behöver hon smaka på det, överväga de motstridiga påståendena för att till slut komma fram till sin egen ståndpunkt.

Jag skulle vilja avsluta min recension med ett citat ur Ingrid Carlbergs bok. Det är ett exempel på det integrerande arbetet som försiggår i den vetenskapliga världen. Citatet handlar om Eric Kandel, psykoanalytiker och forskare som år 2006 fick Nobelpriset tillsammans med Arvid Carlsson. I början av sin karriär ville Eric Kandel hitta de neurobiologiska lokaliseringarna på Freuds tre psykiska strukturer – jaget, detet och överjaget. Från det projekt gick han över till att ägna sitt liv åt att förklara hur kort- respektive långtidsminnet uppstår. Men han släppte aldrig tanken på att försöka brygga över motsättningarna mellan de ideologiska lägren och ville föra samman Freuds teorier med biologin.

"Eric Kandel sammanfattade sin teoretiska modell i en artikel i American Journal of Psychiatry. Där räknade han upp det han såg som fem grundläggande biologiska principer:

- 1) Alla mentala processer, även de allra mest komplexa psykologiska, härrör från biologiska operationer i hjärnan.
- 2) Generna (och de proteiner de `beställer fram`) påverkar mönstret i kontakten mellan nervcellerna och därmed människans beteende. Därför finns en självklar genetisk, ärftlig komponent i förklaringen till psykiska problem.
- 3) Processen då generna bestämmer vilka protein som ska bildas i cellen är inte opåverkbar av vad som händer i omgivningen. Själva genuttryckningen rubbas inte av vad människor upplever eller lär sig, men däremot påverkas till viss del det sätt på vilket generna tar sig uttryck, det vill säga hur proteinfabrikationen går till.
- 4) När en människa genom att lära sig saker förändrar genernas uttryck i proteinfabriken får det till följd att mönster av kontakter mellan hjärncellerna ändras, att synapserna förändras till funktion eller form.
- 5) Det betyder att om psykoterapi och tröstande samtal fungerar som behandling, borde metoderna utöva sin effekt genom just lärande, genom att framkalla förändringar i genuttrycken som i sin tur resulterar i förändringar av t ex styrkan i den synapsiska förbindelsen".

Miljö och biologi

I en epok då de ideologiska motsättningarna fortfarande råder är Eric Kandels forskning klagörande, den visar bland annat att nu för tiden kan man följa de neurobiologiska effekterna av det terapeutiska arbetet, den gör koppling mellan miljö och biologi samt att polariseringen mellan samtalsterapi och SSRI preparat blir överflödig.

Boken är tankeväckande och kan inspirera arbetsgrupper inom psykiatri att använda den som seminarietema. Förutom det är "Pillret" också en litterär och kriminalteknisk njutning.

IBOLYA KÉRI
Psykolog och psykoterapeut
Fil dr

